

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 10.

LETNIK XXIII.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1922.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. Basaj: Kako se je v denarni krizi izkazalo zadružništvo?	129
Kaj nam še manjka v kmetijskem zadružništvu?	132
Nove naredbe	136
Zadružništvo	125
Gospodarstvo	144

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 10, 1. 1922.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Borovnici, r. z. z. n. z., se vrši dne 29. oktobra ob 8. uri dopoldne v posojilničnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za 1. 1921. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Stavbne zadruge v Lescah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. oktobra ob 6. uri zvečer v Lescah v hiši št. 16. 1. Ponovno sklepanje o likvidaciji. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Št. Lovrencu nad Mariborom, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. oktobra 1922 ob 9. uri dopoldne v zadružni pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje rač. zaključka za 1. 1921. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske zadruge v Št. Rupertu, r. z. z. o. p., se bo vršil v nedeljo, dne 29. oktobra 1922 ob 8. uri dopoldne v pevski sobi. 1. Poročilo načelstva. 2. Odobritev računskega zaključka za 1. 1921. 3. Volitev

načelstva. 4. Prememba pravil. 5. Čitanje revizijskega poročila za 1. 1920 in 1921. 6. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Električne strojne družbe v Mozirju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 22. oktobra 1922 ob 3. uri popoldne v občinski pisarni v Mozirju. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dobovi, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo dne 29. oktobra 1922 ob 3. uri popoldan v posojilničnem prostoru. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za 1. 1921. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Pišecah, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 29. oktobra 1922 v uradnem prostoru in sicer ob tretji uri popoldan. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Čitanje revizijskih poročil. 4. Odobritev računskih zaključkov za leta 1918 do 1921. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Poziv upnikom. Kmetijsko društvo v Šmarci, r. z. z. o. z., se je po sklepu občnega zbora z dne 31. 7. 1921 razdružilo in prešlo v likvidacijo. Likvidatorji so dosedanjí člani načelstva. — Upniki zadruge se pozivljajo, da prijavijo svoje terjatve.

Poziv upnikom. Živinorejska zadruga v Čemšeniku, r. z. z. o. z., se je vsled sklepa obč. zbora razdružila in prešla v likvidacijo. — Upniki zadruge se pozivljajo, da priglasijo svoje terjatve.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 15 Din. na leto, za pol leta 7-50 Din., za četrt leta 3-75 Din.; za člane zvezinih zadrug po 10 Din. na leto. Posamezna številka 1-50 Din. — Izhaja enkrat na mesec. Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

Dr. Basaj.

Kako se je v denarni krizi izkazalo zadružništvo?

Težka denarna kriza, ki smo jo preživljali skoro celo leto, silno pomanjkanje gotovine in kredita se zdi, da je ponehalo in da je kriza prestana. Bolezen se je obrnila na boljše.

Glavni vzrok te krize, katero sedaj že lahko nekoliko pregledamo, je bila nestalnost naše valute in iz nje izvirajoče splošno nezaupanje v naš denar. To nezaupanje je tlačilo našo valuto globoko pod njeno realno vrednost in izzvalo takšno draginjo, za katero ni bilo mogoče najti nobenih pametnih vzrokov niti v slabi letini, niti v inflaciji papirnatega denarja niti v splošnem gospodarskem položaju države.

Ker je vsled splošnega nezaupanja naš denar tako silno padal, in draginja vsled tega strašansko naraščala, se je pri vseh posameznih gospodarstvih zlasti pa pri obrtnih, trgovskih in industrijskih podjetjih pokazala pri istem obsegu obrata potreba po veliko večjem obratnem kapitalu nego poprej. S tem je nastala ena verzel, ki je zahtevala veliko gotovine in veliko kredita in povzročila krizo.

Ker so dalje ljudje videli, da naš denar stalno pada, se je začela svoje vrste špekulacija, ki je temeljila na opazovanju stalnega padanja denarja. Videlo se je, da kdor denar obrne v ka-

terokoli kupčijo ali ga investira, stalno profitira. Kdor denar drži doma ali v hranilnici in posojilnici, stalno zgublja. To dejstvo, ki ga je mogel opaziti tudi nestrokovnjak v finančnih vprašanjih, je povzročilo, da je vsakdo skušal svoj denar obrniti v katerokoli kupčijo ali investicijo samo, da reši s tem denar pred stalno devalvacijo in ohrani svojim prihrankom če ne več vsaj njihovo realno vrednost.

Še bolj pa so se hoteli s tem položajem okoristiti oni, ki niso imeli lastnega denarja, lastnih prihrankov. Za nje ta špekulacija ni pomenjala reševanje realne vrednosti prihrankov, ampak lepo priliko, skoro brez truda s tujim denarjem lepo zaslužiti in je v vsakem slučaju nesla čisti dobiček. Zato se je opazovalo, da je nastala pravcata gonja za krediti. In ker so banke začele upoštevati stalno padanje naše valute pri visokih obrestih in so vsled tega pri bančnih kreditih visoke obresti snedle špekulantom precejšen del profita, so špekulanti nehote iskali cenejši kredit in so se začeli obračati na zadružne zavode radi nizke obrestne mere. To je drugi vzrok silnega popraševanja po kreditu, ki je vsled premajhne ponudbe povzročilo krizo, to tembolj, ker se je ponudba vsled dviganja vlog celo zmanjševala.

Tretji vzrok krize, ki ga tudi ne smemo

prezreti, je bil pa ta-le : Dveletna suša je silno udarila naše male kmetovalce. Marsikje se je suši pridružila še toča ali kaka druga nesreča. Vsled tega je prišla na kmete težka skrb, kaj bo v zimi, kako prehraniti pri tej slabi letini družino, kako prezimiti živino. In ker se je vsak bal, da bo draginja še bolj rastla, da bo v zimi ali na spomlad vse še dvakrat dražje, je hotel neobhodno potrebno hrano in krmo nakupiti sedaj, ko je še cenejše.

Zato so se javljali v hranilnice in posojilnice mali vlagatelji, da dvignejo svoje prihranke. Zato so se obračali na hranilnice in posojilnice mali posestniki s prošnjami za posojila, ki so jih neobhodno potrebovali v gospodarstvu.

Ta gospodarski položaj, ki smo ga opisali, je predstavljal za naše kreditne zadruge zlasti za njihova vodstva, izredno težko nalogo. Odbori hranilnic in posojilnic so morali v tem položaju pokazati izredno mnogo gospodarskega smisla in previdnosti, da se na eni strani niso dali zvabiti od obljub špekulantov in bank, na drugi strani pa so s pravim umevanjem in srcem ugodili vpoštevanja vrednim prošnjam malih posestnikov za posojila. Posebno težka pa je bila naloga za centralne zadružne zavode, da pri tem velikem pomanjkanju gotovine zadostijo potrebam včlanjenih posojilnic z vračevanjem njihovih naložb, ne da bi pri tem tirali druge zadruge, ki so imele pri njih kredit, v gospodarsko pogubo z odpovedjo kredita. Poleg tega pa je bilo treba pri vodstvu velike energije, da se drži z avtoriteto in dobrim nasvetom posojilnice v zadružni disciplini in se jih obvaruje pred riskiranimi koraki.

Tu moramo predvsem poudariti, da so hranilnice in posojilnice v tej krizi pokazale, kolikega pomena so za kmetijsko gospodarstvo. Kje bi bili mogli dobiti kmetje denar, ako bi ne bili imeli svojih pri-

hrankov v hranilnicah in posojilnicah kot rezervo za hude čase, ako bi ne bili revnejši posestniki dobili posojila pri hranilnicah in posojilnicah, katere so se kljub obljubam špekulantov zavedale svoje naloge in pred vsem podpirale kmete !

Dasi je bil gospodarski položaj v nekih krajih zelo težak, dasi so se vsled suše, toče ali druge nesreče stavile na posojilnice od posojilojemalcev velike zahteve, so vendar vlagatelji pri hranilnicah in posojilnicah vedno dobili svoje vloge. Niti ena hranilnica in posojilnica ni ustavila izplačevanje vlog, niti ena ni uvedla odpovednih rokov.

Poglejmo samo par primerov, kako so se odbori hranilnic in posojilnic zavedali težkega položaja in kako so čisto pravilno postopali pri dovoljevanju posojil v smislu nalog, ki jih imajo rajfajzenovke.

Odbor neke posojilnice pravi : »Kar se je dalo posojil, so jih dobili v prvi vrsti želarji (kajžarji) in mali kmetje, da so si nabavili potrebnega sena. Deloma so vlagatelji dvigali svoje vloge. Vzrok temu je slaba letina«. Druga posojilnica navaja za dviganje vlog te-le razloge : »Suša je napravila toliko škode, da so ljudje pridelali samo eno četrtno žita in krme v primeri z normalnim pridelkom. Brez razlike vsak kmet bo moral žito kupovati. V časnikih se je čitalo, da cene rastejo in bodo še rastle. Zato hiti vsak, da si nakupi koruze, in če ni druge denarja, dvigne svojo vlogo v hranilnici in posojilnici ali pa prosi posojila.«

Lep primer, kako naše rajfajzenovke izvršujejo svojo nalogo in pomagajo malim posestnikom v nesreči, je odlomek iz dopisa neke hranilnice in posojilnice na Štajerskem : »Mi rabimo denar samo v gospodarske namene. Dne 26. junija t. l. smo imeli hudo točo, ki je mnogim vzela vse zrno. Zato ljudje dvigajo vloge, da kupujejo zrno za seme in živež. Kateri nimajo vlog, si pa v isti namen

izposojujejo pri posojilnicah. Tu moramo pomagati. Kampanajljude gredo po denar? « — Neka druga posojilnica piše: »V tekočem letu je dala zadruga le malo posojil in sicer le kmetom in malim posestnikom, trgovskega kredita pa sploh nobenega.« Iz tega je razvidno, kako so hranilnice in posojilnice znale varovati načelo, da naj gre kmečki denar le kmetu.

Le kdor je to krizo preživeljal v kakem denarnem zavodu, ve, kako veliko je bilo pomanjkanje gotovine in kako so celo najsofistnejši bančni zavodi morali odpovedovati kredite in niso mogli izvrševati najnujnejših naročil. Ako so se hranilnice in posojilnice pri taki krizi pokazale tako pripravljene in kljub vsem težkočam bile v stanu vršiti svojo nalogo, je to dokaz dobre organiziranosti v združništvu in spričevalo sposobnosti in previdnosti posojilničnih odborov.

Posojilnice so pri tem v obilni meri pomagale posestnikom, ki niso imeli rezerv in prihrankov, s potrebnimi posojili. Niso se dale zvabiti z obljubami bank, z visokimi obrestmi, temveč so se držale združne discipline in svojih nalog, katere jim nalaga združno načelo vzajemne pomoči in ljubezni.

Vabili so razni špekulanti, prekupčevalci in razkosovalci zemljišč. Oglašali so se trgovci in industrijci, da dobijo cenejši združni kredit.

Nasproti vsem tem vabam in nevarnostim so se hranilnice in posojilnice dobro držale. Videle so, da se hoče z združnim denarjem okoristiti tisti, ki je bil vedno nasprotnik združništva in je, kjer le mogoče, združništvu škodoval. Držale so se gesla: kmečki denar za kmeta. Kdor je zbiral, ta naj uživa. Kdor je sejal, ta naj žanje.

Združna zveza je stala svojim članicam v vsakem oziru krepko na strani. V času, ko pri vseh največjih bankah ni bilo dobiti denarja, je vedno izvrševala naročila svojih

članic in izplačevala naložbe. Opozarjala je vedno članice na nevarnosti denarne krize. V okrožnicah, z dopisi in ustmeno jim je ob vsaki priliki dajala nasvete, da naj pazijo, koliko kreditov dovoljujejo in kakšne kredite dovoljujejo. Naj se predvsem ozirajo na potrebe kmečkega gospodarstva, trgovskih in špekulantskih kreditov pa naj ne dovoljujejo. Tudi z investicijskimi krediti naj bodo v tem času zelo previdne, ker se zelo lahko zgodi, da se posojilojemalec zašpekulira in ne bo mogel vrniti posojila, ako se njegov račun na padanje valute izjalovi in se naša valuta popravi. Zlasti naj vestno pazijo na likvidnost posojilnice, da bodo v stanu vsak čas ustreči vlagateljem. Ako tega ne bodo mogle, bodo zgubile dosedanje zaupanje vlagateljev in trpele občutno škodo. Zato naj nikdar ne vežejo prevelikih zneskov v posojila, zlasti ne v dolgoročna posojila. Za potrebe vlagateljev naj imajo vedno pripravljeno gotovo rezervo, da vedno lahko ugodijo njihovim zahtevam. Ako pride nesreča, toča, požar, slaba letina, tedaj morajo hranilnice in posojilnice priti na pomoč s svojim kreditom. Njihova pomoč je prva in najvažnejša. Opozarjala je posojilnice zlasti na to, da je z ozirom na dveletno sušo spomladi pričakovati še večjih dvigov, ker bodo mnogi vlagatelji morali vsled velikega pomanjkanja poseči po zadnjih prihrankih.

Vsi ti nasveti in opomini Združne zveze so našli pri članicah razumevanje in le tako je bilo mogoče, da je Združna zveza kljub težki krizi vedno lahko izvrševala naročila svojih posojilnic in ni bila prisiljena odpovedovati kreditov drugim zadrugam, ki imajo pri njej kredite in ki bi bile vsled tega lahko prišle v katastrofalen položaj.

Danes, ko je višek denarne krize že za nami, lahko rečemo, da se je združništvo v tej krizi pokazalo kot izredno krepka gospodarska organizacija. Odbori posameznih po-

sojilnic in vodstvo Zadrúžne zveze so delali v popolnem soglasju. Gospodarska previdnost in zadrúžna disciplina sta privedli do tega, da je zadrúžništvo krizo primeroma lahko premagalo in da vkljub krizi ni bilo treba delati žrtev z odpovedjo kredita zadrugam in posestnikom, kar bi za nje pomenilo lahko gospodarsko pogibel.

Ne smemo pri tem pozabiti na eno zelo važno dejstvo. Zadrúžništvo je bilo tej krizi

kos zato, ker je v najhujših časih imelo na strani lastno Zadrúžno banko, ki je trajno sipala iz svojih blagajen vsote, ki so se prej pri njej kot odvišen kapital kopičile. V tej krizi se je jasno pokazalo, kolikega pomena je za zadrúžništvo lastna zadrúžna banka, ki ni samo pripravljena v prid zadrúžništva plasirati odvišen denar, ampak je s svojimi obilnimi sredstvi in s primerno mobilnostjo teh sredstev zadrúžništvu najmočnejša opora.

Kaj nam še manjka v kmetijskem zadrúžništvu?

Zelo radi se pobahamo, da imamo lepo razvito, dobro organizirano zadrúžništvo. Res je, to lahko trdimo doma v mejah države, ako slovensko zadrúžništvo primerjamo z napol razvitim zadrúžništvom deloma celo samo z začetki zadrúžništva v naši državi zlasti v južnih pokrajinah države.

Ako pa na naše zadrúžništvo postavimo evropsko merilo, ako ga primerjamo z zadrúžništvom srednje in zapadne Evrope, moramo priznati, da smo še majhni, da smo z zadrúžništvom komaj na pol poti in imamo še veliko dela pred sabo.

Najlepše je pri Slovencih razvito kmetijsko zadrúžništvo ali ako gremo še bolj do jedra, kmetijsko kreditno zadrúžništvo. Imeli smo srečo, da so pionirji slovenskega zadrúžništva, zlasti pa njih voditelj dr. Krek zastavili brazdo pri kreditnem zadrúžništvu. Za to zadrúžništvo so bili dani pogoji in za to zadrúžništvo je bila največja potreba. Našemu kmetu je bilo treba kredita, da si zboljša svoje gospodarstvo pred vsem pa, da se reši oderuha. Varčnosti in delavnosti našega ljudstva pa so hranilnice in posojilnice našle zadostne vire potrebnih sredstev, da vršijo svojo nalogo pomagati malim ljudem in jim omogočiti gospodarski napredek.

Kreditno zadrúžništvo je sicer najvaž-

nejša panoga kmetijskega zadrúžništva, toda ne edina. Kmetijske zadruge so tako različne in številne, kakor so različne in številne panoge kmetijstva, kmetijskega proizvodstva in kakor so različne potrebe kmeta.

Cilj kmetijskega zadrúžništva je ta, da se vsi kmetijski pridelki vnovčujejo potom zadrug, da se vse kmetijske potrebščine nabavljajo potom zadrug in da se kmetijsko proizvodstvo kmetijsko delo zlasti pa izboljševanje in napredek kmetijstva po možnosti vrši bolj in bolj skupno v zadrugah. Do tega cilja nismo niti na pol poti. Le pogledimo nekoliko! Kaj pa naš kmet vnovčuje danes potom zadrug? Edino mlekarke (sirarske) zadruge so bile precej razširjene in so prinašale kmetu lepe dohodke. Pa, še v teh je vojna po večini ustavila obrat s svojim pustošenjem po kmečkih hlevih, s svojim prisilnim socializmom in rekvizicijami. Po vojni pa ni bilo nikogar, ki bi mlekarne spravil v obratovanje in tudi pogoji za to niso bili povsod dani, zlasti je manjkalo našim mlekarskim zadrugam južnega primorskega trga (Trst, Tržič, Reka, Opatija, Gorica itd.).

Kaj pa drugi pridelki kmeta: živina, žito,

perutnina, les, sadje itd? Kako se vnovčujemo?

Priznati moramo, da je za vnovčevanje večine pridelkov kmeta le prav slabo preskrbljeno in da je za vnovčevanje potom za drug preskrbljeno le izjemoma. Po večini je pa kmet še danes pri vnovčevanju skoro vseh svojih pridelkov navezan na prekupce, na mešetarje, na trgovce, katerih vsakega se prime lep kos dobička, tako da kmet dobi le majhen del tega, kar imenujemo pravično ceno. Vrhu tega pa preveliko število posredovalcev in prekupcev blago silno podraži, tako da je konsument upravičeno nevoljen na visoko ceno kmetijskih pridelkov. In ta nevolja seveda zadene zopet kmeta.

Za vnovčevanje živine nimamo niti ene zadruga. In koliko mešetarjev in mesarjev je že obogatelo in še bogatijo s kmetovo živino. Res je, da so vnovčevalnice precej komplicirana podjetja in zahtevajo sposobnega in poštenega vodstva. Toda pri dobri volji bi se tudi za vnovčevalne zadruga našli poštene in sposobni ljudje, celo med kmetovalci. Vnovčevalne zadruga bi morale predvsem skrbeti za potrebe domačega trga in bi preskrbovale z mesom oziroma z zaklano živino mesta, trge in industrijske kraje. Za izvoz žive in zaklane živine imamo hvala Bogu že pri naši blagovni centrali, pri Gospodarski zvezi v Ljubljani mesni oddelek, ki je v kratki dobi svojega obstoja že veliko storil za to, da dobi kmet za živino primerno ceno in se izločijo nepotrebni posredovalci. Le žal, da je zadnji čas neprimerno visoka carina in porast naše valute napram tujim valutam izvoz živine popolnoma onemogočil.

Za prodajo žita, krompirja, fižola in drugih poljskih pridelkov bi morale skrbeti dobro delujoče prodajne zadruga. Naše nabavne in prodajne zadruga so na žalost veliko preveč enostranske in skrbijo samo za nabavo kmetijskih potrebščin zlasti

konsumnega blaga, za dobro prodajo kmetovih pridelkov pa se veliko premalo brigajo. Res je, da imajo za prodajo pridelkov premalo obratnega kapitala in da vodstvo, neizvežbano v trgovskih poslih, ne obvlada nakupa in prodaje vseh kmetijskih pridelkov. Kljub temu bi se njihovo delovanje moglo pospeševati z ozkim stikom z blagovno centralo n. pr. z Gospodarsko zvezo, ki pridelke tudi izvaža. Pomanjkanju kredita pa bi se odpomoglo s tem, da kmetje svoje blago zaupajo prodajni zadrugi in za plačilo počakajo. Te zadruga naj bi prevzele vlogo današnjih prekupovalcev in posredovalcev in naj bi za zmerno provizijo nakupovale za račun blagovne centrale.

Ravno glede prodaje kmetijskih pridelkov nam je združništvo na Bolgarskem lahko za vzgled. Tam obstojajo za prodajo žita posebne zadruga, katere s kapitalom hranilnic in posojilnic pokupijo ob času novine žito in pridelke, ko je cena najnižja in ko poskušajo privatni trgovci kolikor mogoče poceni dobiti od kmetov vse pridelke. Pri tem računajo trgovci na denarno stisko kmeta, vsled katere je kmet prisiljen prodati. Te zadruga dobijo potrebni obratni kapital za nakup pridelkov od hranilnic in posojilnic.

Naše prodajne zadruga bi morale prevzeti ne samo nakup kmetijskih pridelkov za blagovno centralo, katera potem pridelke izvaža ali pa jih prodaja v one dele države, kjer te pridelke potrebujejo, temveč tudi preskrbo vseh konsumnih društev s poljskimi pridelki. Tako pa vidimo, da tudi s kmetijskimi pridelki zalaga naša konsumna društva veletrežec, ne pa kmetijska zadruga.

Eno lahko ugotovimo glede naših kmetijskih nabavnih in prodajnih zadrug, da imajo prevelik delokrog. Kdor hoče vse sam storiti, ta navadno stori zelo malo in še tisto slabo. Vsled tega bi bilo treba naloge naših nabavnih in prodajnih zadrug deliti in bi se

zlasti za vnovčevanje in prodajo kmetijskih pridelkov morale snovati posebne zadruge.

Les je v gospodarstvu slovenskega kmeta zelo važna panoga, ker je pridelek žita po navadi komaj zadosten za domačo potrebo in se zlasti izredni izdatki pri gospodarstvu morajo kriti z dohodki od lesa. Sedaj pa pogledimo v preteklost, kako je bila organizirana pri nas prodaja lesa. Koliko milijonarjev je nastalo med lesnimi trgovci, ker naši ljudje sploh niso poznali lesne kupčije, niso vedeli za cene na trgu in so les prodajali na pol zastonj. Tu bi morali postaviti načelo, naj se ves les prodaja samo potom lesnih zadrug, ki bi združene z enotnim postopanjem in enotnimi cenami lahko obvladale lesni trg. Radi izvoza bi se vse lesne zadruge kartelirale ali pa bi v lesnem oddelku Gospodarske zveze imele svojo centralo za izvoz. Dalje mora glede lesnih zadrug iti tendenca za tem, da bomo les v vedno večji meri doma predelovali in izvažali le gotove izdelke ali polizdelke. To velja zlasti glede trdega lesa. Zato bodo potrebne združne tovarne za parkete, za pohištvo, za suho robo itd. Sicer je pa to že poglavje, ki spada pod obrtne in produktivne zadruge.

Naše sadjarstvo je lepo razvito. Imamo za sadjerejo izboren klimat in pridelujemo dobro blago. Zelo slabo pa je organizirano vnovčevanje našega sadja. Nimamo organizirane trgovine za izvoz sadja, temveč čakamo na inozemske kupce. Ako ti pridejo, je dobro, posebno če so pripravljeni plačati lepe cene. Ako ne pridejo, moramo sadje tudi najlepše vrste predelati v jabolčnik, ali pa prekuhati v žganje, kar se žalibog posebno zadnje čase v veliki meri dogaja. To lahko imenujemo greh na narodnem gospodarstvu, ker izredno lepe in dobre vrste sadja predelujemo v žganje. Tudi nimamo nobenih priprav za najbolj koristno predelavo in za ra-

cionalno konserviranje sadja. In ako pride dobra letina, kakor je n. pr. ravno letos in kakoršna bi se morala kar najbolj mogoče izkoristiti za poznejša leta, ko bodo mogoče slabe letine, pa čakamo s prekrižanimi rokami, kaj bo napravila trgovina. Tu ima združništvo široko polje odprto. Predelava sadja, konserviranje sadja, sušenje sadja bi se vse z najmanjšimi stroški moglo izvesti združnim putem. Za prvo silo bi bila najmanjša zahteva združne sušilnice za sadje.

Drugi cilj, ki smo ga postavili za kmetijske zadruge je bil ta, da se vse kmetijske potrebščine nabavljajo potom zadrug. Tu imamo sicer že precejšno združno organizacijo. Imamo kmetijska društva in konsumna društva, imamo kmetijske nabavne zadruge. Priznati moramo, da so se te zadruge pri nas že tudi precej udomačile in da marsikateri kmetovalec krije vse svoje potrebščine z nakupi pri domači nabavni zadrugi ali konsumnem društvu. Vendar moramo pa tukaj iti za načelom, da so kmetijske nabavne zadruge za vse kmetovalce obvezne in da oni, ki kupuje potrebščine pri trgovcu, dela proti skupnim kmetičkim koristim, da izdaja stanovske interese. Dokler ne bo prišla med vse kmete ta zavest in taka disciplina, naše nabavne zadruge ne bodo moge napredovati.

Tudi nabavne zadruge same s kmetijskimi in konsumnimi društvi vred morajo zopet med seboj stvoriti močno organizacijo in vsaka za se poznati disciplino, ako hočejo uspevati. Za skupni nakup vseh kmetijskih potrebščin si morajo držati svoje velenakupovalne centrale in do poslednjega vse blago kupovati pri tej centrali. Tudi one se morajo postaviti na stališče, da dela proti interesom združništva ona nabavna zadruga, ki kupuje blago pri privatnem trgovcu, tudi ako ga dobi par vinarjev ceneje. S trdno organizacijo in močno disciplino bi si nabav-

ne zadruga in konsumna društva lahko vzdignile centralo, ki bi bila ne samo velenakupovalna zadruga za včlanjene nabavne zadruge, ampak bi polagoma potom razvoja postajala veleproizvajalna zadruga za glavne potrebščine kmetijskih zadrug, v kolikor se te potrebščine lahko proizvajajo doma. Zahteva, ki smo jo tu postavili kot načelo, ni teorija, ampak se v državah z dobrim zadružništvom že izvaja in izvaja z lepim uspehom. Zato pa naše zadružništvo ne more trditi, da je razvito in dobro organizirano, dokler ne izvaja pri posameznih članih zadrug, kakor tudi pri zadrugah samih napram svoji centrali stroge zahteve zadružne discipline. Brez discipline naše zadružništvo ne bo napredovalo, temveč bo moglo le životariti in bo začelo polagoma propadati.

Kot tretji cilj kmetijskega zadružništva smo zgoraj postavili to, da naj se kmetijsko proizvodstvo, kmetijsko delo, izboljševanje in napredek kmetijstva po možnosti vrši vedno bolj v skupnosti, v zadrugah. V tem oziru lahko zadruga delimo na dve vrsti: na zadruga za one svrhe, katere je mogoče vršiti le v skupnosti kot n. pr. zadružne elektrarne in na zadruga za one svrhe, pri katerih se s skupnim postopanjem doseže veliko večja korist, nego če dela vsak za se, kot n. pr. živinorejske zadruga ali strojne zadruga.

Prve vrste zadruga za napredek gospodarstva so še pri nas zelo malo zastopane. Imamo nekaj zadružnih elektrarn toda v primeri s potrebo našega kmetijstva in v primeri z razpoložljivimi vodnimi silami veliko premalo. V tem oziru bi se mnogo lahko učili od italijanskega zadružništva, ki je znalo pravi čas dobiti beli premog t. j. vodne sile v svoje roke v korist kmetijstva. Zadnji čas se tudi na Češkem zadružništvo za uporabo električne energije v vseh pano-

gah kmetijstva silno razvija. Zlasti so prišle v navado zadruga z manjšimi okoliši, katere od velikih električnih družb najemajo električno energijo, izvedejo za svoj okoliš omrežje, inštalacije in uvajajo porabo elektrike v vse panoge kmetijstva. Z ozirom na silno zvišanje cen premoga, z ozirom na to, da ves petrolej moramo uvažati in da je na petrolej poleg tega še visoka trošarina, posebej pa še z ozirom na vedno širšo uporabo strojev v našem kmetijstvu je neobhodno potrebno, da se zadružništvo še pravočasno polasti razpoložljivih vodnih sil in jih začne izkoriščati v prid splošnega napredka v kmetijstvu. Hranilnice in posojilnice s svojimi denarji morajo to panogo zadružništva krepko podpirati.

Kakor pri zadružnih elektrarnah je skupnost neobhodno potrebna tudi pri drugih smereh gospodarskega napredka, tako zlasti pri izvedbi melioraciji, pri zagrađitvi hudournikov, pri uravnavanju rek, pri ureditvi in zboljšanju planinskih pašnikov i. t. d. Za vse imenovane svrhe je skupnost neobhodna in je zadruga najbolj prikladna oblika za dosego gospodarskega cilja. V navedenih panogah hodimo še v otroških čevljih in kar se je storilo, se je storilo na pobudo in po navadi tudi s subvencijo države ali kake javne upravne osebe.

Druga vrsta pospeševanja in napredka kmetijstva ne zahteva sicer neobhodno skupnosti, vendar pa je skupno postopanje pri tej vrsti izredne koristi, učinek skupnega postopanja veliko večji kakor v slučaju, ako vsak kmet dela za se. Pred očmi imam predvsem uporabo strojev v kmetijstvu. Res je, da ima lahko vsak posestnik za se najpotrebnejše kmetijske stroje. Res pa je tudi, da za malega posestnika pomeni nabava kmetijskih strojev izredno težko breme in ako si jih kljub temu nabavi, pomenjajo

zanj pretežno mrtev kapital. K temu po navedi nabavi majhne stroje zastarelih sistemov, ki ne odgovarjajo več današnjim zahtevam. Zares moderne stroje, ki delajo dobro, hitro in po ceni, se izplača pri nas posestnikom nabavljati le skupno in zato je zopet najpriladnejša oblika kmetijsko - strojna zadruga. Imamo sicer precej lepo število kmetijsko - strojnih zadrug, toda še daleč smo od cilja, da bi imela vsaka občina ali vsaka fara svojo kmetijsko strojno zadrugo. Veliko boljše bo za kmete, ako pravi čas iz lastne volje ustanovijo kmetijsko - strojno zadrugo, ki si lahko nabavi za vse potrebe kmetijstva moderne stroje, nego če bodo čakali in se k uporabi strojev v kmetijstvu odločili šele pod pritiskom raziner, zlasti pod pritiskom pomanjkanja kmetijskih delavcev. To pomanjkanje bo brez dvoma v Sloveniji vedno večje, čimboli se bo Slovenija industrializirala.

Istotako je prikladna oblika zadruga za dela, ki jih vsak kmet potrebuje, namreč za mleto žita in žaganje lesa. V kolikor so mlini in žage še čisto primitivnih sistemov v privatnih rokah iz prejšnjih časov, ne bomo izpodirali eksistence teh posestnikov. Važno pa je za združništvo, da novi mlini in nove žage modernih sistemov zlasti z uporabo električne sile nastajajo v združni obliki v zvezi z združnimi elektrarnami.

Med druge vrste zadruga za pospeševanje kmetijstva spadajo tudi živinorejske zadruga, katerih smo pred vojno imeli jako obilo, ki jih je pa vojna v veliki meri upropastila. Precej krivde na slabi življenjski sposobnosti živinorejskih zadrug mo-

ramo pripisovati dejstvu, da so se ustanovljale v pretežni meri na pobudo in s podporo avtonomnih odnosno državnih organov in zastopstev in so zato veliko premalo temeljile na samopomoči. Po vojni so v nekaterih krajih kmetje sami spredvideli važnost in nujno potrebo teh zadrug radi vzgoje dobre plemenske živine posebno radi preskrbe dobrih bikov in so iz lastne pobude in iz lastnih sredstev živinorejske zadruga poživil ali ustanovili celo nove. Takim zadrugam je zasiguran obstoj in dobro delovanje, ker so nastale iz zavesti živinorejcev, da so koristne za živinorejo, za njen napredek neobhodne.

Ena zadeva je, ki tudi pri obstoju živinorejskih zadrug ostane nerešena, katere rešitev pa je v interesu živinoreje zelo nujna t. j. zavarovanje živine. Po obstoječih zakonih zavarovanje v obliki zadruga ni dopustno: za zavarovanje je treba ali delniške družbe ali društva na vzajemnosti. Za enkrat zavarovanje živine ne moremo urediti v združni obliki, dokler se veljavni zak. predpisi ne spremenijo. Pač pa bomo zadrugarji vedno in povsod dajali pobudo, da se ta važna zadeva reši, pa naj to stori kaka avtonomna oblast ali pa država.

Navedli smo v kratkem, kaj še manjka našemu kmetijskemu združništvu na glavnih 3 poljih, dobave kmetijskih potrebščin, vnovčevanja vseh vrst kmetijskih pridelkov in pospeševanja kmetijstva potom zadrug. V eni prihodnjih številkih bomo razmotrivali o produktivnih zadrugah obrtnikov in o zadrugah delavstva. Razen kons. društev pri nas raznih oblik delavskih zadrug ne poznamo.

© © © © © NOVE NAREDBE. © © © © ©

Pravilnik k zakonu o pobijanju draginje je bil objavljen v 99. številki Uradnega lista z dne 25. septembra t. l. V prvem členu usta-

navlja pravilnik, kaj se smatra za življenjske potrebščine in predmete nujne potrebe. Važna je zlasti določba dru-

gega člena, katerega namen je preprečiti kopičenje potrebščin in držati o njih evidenco in ki ga zato navajamo.

»Da je mogoče zaprečiti kopičenje potrebščin po skladiščih kakor tudi vse druge postopke, ki bi imeli namen dvigati cene življenjskim potrebščinam, morajo proizvajalci, trgovci, skladišča in prometna podjetja, ki imajo v zalogi življenjske potrebščine, najkasneje do vsakega 10. dne v mesecu prijaviti političnemu oblastvu prvestopnje (okrajnemu glavarstvu) natančne količine življenjskih potrebščin.

Ta oblastva smejo tudi vsak čas pregledati tržišča, prodajalnice, skladišča in privatna stanovanja, ako je nastal sum, da so v njih skrite življenjske potrebščine.

Razen tega imajo ta oblastva pravico, po strokovnih osebah in ob stroških onih, ki so zavezani prijavljati življenjske potrebščine, pregledovati tudi poslovne knjige, pisma, račune in ostale papirje vsem, ki ne bi v zgoraj omenjenem roku izvršili prijave po tem členu.

Od dolžnosti prijave v smislu tega člena so izvzeti kmetiški proizvajalci, ki ne pridekujejo na lastnem zemljišču več nego dva vagona žita.«

V tretjem členu zahteva pravilnik od vseh prodajalcev življenjskih potrebščin označevanje cen vsem vrstam blaga. V naslednjih členih navaja potem posamezne delikte proti zakonu o pobijanju draginje in sicer kopičenje življenjskih potrebščin, pretiravanje cen, večkratna preprodaja in nečista špekulacija, zmanjševanje količin življenjskih potrebščin na trgu, uničevanje življenjskih potrebščin in ponujanje večjih cen. Pretiravanje cen n. pr. zakrivi prodajalec ali proizvajalec, ako zahteva višjo ceno od one,

ki zajamčuje običajni in dovoljeni trgovski čisti dobiček, kateri nikoli ne sme biti večji od 25 %.

K drugemu členu pravilnika je bila objavljena posebna dopolnilna naredba, po kateri se imajo za sedaj prijaviti samo zaloge pšenice, koruze, rži, ječmena, ovsa, pšenične moke, koruzne moke, otrobov in kokalja. Prijavo imajo izvršiti trgovci, trgovska skladišča, prometna podjetja, banke in denarni zavodi, posebej za vsak naštetí predmet. Mlini morajo razun tega še navesti, koliko žita je v mletju in za koga se mēlje. — Z druge delajo trajno in z uspehom v smeri varstva konsumenta proti izkoriščanju. Žalibog jih je oblast puščala popolnoma brez podpore ali jim je celo delala ovire; pač pa je oblast prav krepko podpirala trgovce v boju proti zadrugam. Socialno ministristvo se je pač pozno spomnilo, da je zadružništvo eminentno socialna ustanova.

Štatut pokojninskega zavoda za zasebne nameščence je predpisal s posebno naredbo minister za socialno politiko. Objavljena je naredba v Uradnem listu št. 103 z dne 4. oktobra t. l. Pokojninskemu zavarovanju so podvrženi vsi nameščenci v smislu § 1. zak. o pokojninskem zavarovanju nameščencev z dne 16. decembra 1906. na bivšem avstrijskem ozemlju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Sedež ima pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani. Uprava zavoda je navidez avtonomna in obstoja iz načelstva in občnega zbora ter izvršilnih organov, ki sta upravni odbor in direktor. Vendar pa stoji na čelu cele uprave od ministra za socialno politiko imenovani predsednik, ki sklicuje upravni odbor, načelništvo in občni zbor ter določa dnevni red seji. Predsednik v vseh teh korporacijah predseduje, imenuje zapisnikarja, določa vrstni red razpravnih predmetov, vodi posvetovanja, določa v okviru

veljavnih predpisov način glasovanja in proglasa sklepe. Sploh ima predsednik vrhovno vodstvo in nadzorstvo poslovanja v zavodu in so mu vsi takozvani avtonomni upravni organi podrejeni. Tako bo imel zavod za nameščence na videz avtonomno lastno upravo, v resnici pa bo komandiral in v vsem odločeval od ministra za socialno politiko postavljeni predsednik zavoda.

Kolki (taksne marke) po 10 in 30 dinarjev, ki veljajo za teritorij izven Srbije in Črne gore, se vzamejo iz prometa. Ker so se med kolki od 10 in 30 dinarjev emisije, ki ima veljavnost na teritoriju izven Srbije in Črne gore, pojavili falzifikati, je Generalna direkcija posrednih davkov ti dve vrsti s 16. septembrom 1922 vzela iz prometa. Vsled tega se imajo vloge, ki prihajajo po 16. septembru 1922 iz pokrajin izven Srbije in Črne gore in ki so opremljene s kolki od 10 in 30 Din omenjene emisije, smatrati kot da so nekolkovane in se vračajo nerešene strankam.

Kmetijsko strojne zadruge imajo pravico na trošarine prost bencin za motorje pri poljedelskih strojih, mlatilnicah, slamoreznicah itd. (Člen 118 točka 4 pravilnika o drž. trošarini Urad. list št. 133 iz l. 1921.).

Ker je od 15. avgusta trošarina na bencin 30kratno povišana in znaša 300 Din. za 100 kg bencina, zadruge, ki delajo z motorji na bencin, pri taki ceni bencina ne bodo več mogle delati in bodo prisiljene poslužiti se pravice, ki jo jim daje člen 118 trošarinskega pravilnika.

Za trošarine prosto nabavo bencina mora vsaka posamezna kmetijska strojna zadruga s posebno vlogo pri pristojnem finančnem okrajnem ravnateljstvu zaprositi za dovoljenje. V prošnji se mora navesti, v kakšen namen se bo rabil ta bencin, približna letna potreba bencina, kakor tudi količina, ki se bo polagoma dobivala in sedež

rafinerije, iz katere se bo bencin nabavljala. Dalje je treba navesti v prošnji sistem, največjo silo motorja in največji potrošek bencina na uro in sicer na podlagi izpričevala tvornice. Povedati je tudi približno število ur, v katerih bo motor vsak dan v obratu.

Ker bo za naše kmetijsko-strojne zadruge pri njih množini letne porabe težko nabavljati bencin iz kake rafinerije, ga bodo najbrže nabavljale od Gospodarske zveze v Ljubljani, katera jim bo napravila tudi potrebne prošnje za nabavo trošarine prostega bencina.

Naj se torej vse kmetijske strojne zadruge, ki delajo z motorji na bencin, takoj obrnejo s podatki, navedenimi v tretjem odstavku, na Gospodarsko zvezo v Ljubljani, ki bo vse potrebno uredila pri finančnem ravnateljstvu.

Nova devizna naredba in zadružništvo. Po novi devizni naredbi, ki še ni objavljena, se je ustanovil pri podružnici Narodne banke v Ljubljani devizni odbor, ki ima pravico podpisovati overenja za uvoz in dovoljenja za nakup deviz in valut. V tem odboru so dobro zastopani industrijalci in trgovci, dočim so zadružništvo popolnoma prezrli in nima nobenega zastopnika.

Ker se je upravičeno bati, da bodo trgovci prošnje naših zadrug kolikor mogoče zavlačevali in rešitve ovirali, pri čemur bo naše zadružništvo občutno oškodovano, je Zadružna zveza tozadevno napravila predstavko na finančno ministrstvo potom Glavnega zadružnega saveza in istočasno tudi predstavko na poljedelsko ministrstvo.

Vračilo trošarinske razlike za sladkor, katero so vplačale zadruge 15. avgusta vsled povišanja trošarine za svoje zaloge sladkorja, morejo doseči potrošne zadruge, ki se v pravem pomenu besede izkažejo kot take. Naj torej vse zadruge, ki se smatrajo za konsumne zadruge

in ki so že vplačale predpisano jim trošarinsko razliko, vložijo pri pristojnem finančnem okrajnem ravnateljstvu prošnje za povračilo vplačanega zneska.

Tem prošnjam je priložiti potrdila o vplačani trošarinski razliki in tozadevne prijave, vrhu tega pa še en izvod tačasno veljavnih pravil konsumnega društva ali zadruga, da se na njih podlagi in z ozirom na poslovanje teh društvenih zadrug dožene, so li smatrati za potrošne zadruga ali ne.

To navodilo nam je poslalo namreč finančno okrajno ravnateljstvo v Ljubljani vsled naše prošnje za oprostitev plačila trošarinske razlike za sladkor o priliki, ko je bila 15. avgusta trošarina za sladkor povišana od 400 na 500 Din. za 100 kg sladkorja. Zadruga, ki bi te vloge ne mogle same napraviti, naj se v tej zadevi obrnejo na Zadružno zvezo.

Iz finančnega zakona za l. 1922/23. V naslednjem navajamo iz proračunskega zakona za l. 1922/23 najvažnejše stvari, ki se tikajo naših zadrug.

Predvsem je omeniti za kmetijske in obrtne zadruga dalekosežni člen 262, ki se glasi :

»Členi 95, 96 in 98. srbskega zakona o poljedelskih in obrtnih zadrugah se razširjajo na vso kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter veljajo za vse one zveze najmanj 20 zadrug in njih zadruga, ako tudi dotična zveza in njene zadruga po svojih statutih ne dele članom na zadružne deleže dividend niti ne dajo članom svojih upravnih in nadzorstvenih odborov tantijem, in vrhu tega, ako se njih rezervni zakladi nikakor in nikoli ne smejo deliti med člane. Ti pogoji oprostitve morajo biti zavarovani s statuti zadrug tako, da se smejo izpremeniti samo z odobritvijo zvez ; dotične zveze pa morajo take odredbe statutov vzdrževati neizpremenjene tako glede sebe kakor tudi glede svojih zadrug. Do sedaj

neplačani davki in takse tako oproščenih zvez in zadrug se ne izterjujejo.«

Članice dobe o izpremembah pravil, ki bodo potrebne za doseg davčnih in pristojbinskih ugodnosti, v najkrajšem času potrebna navodila.

V čl. 23. je določeno : »Začasne priznanice, ki se glase na vsote, večje od 1000.— Kter so bile izdane na pridržanih 20 % skupne vsote kronskih bankovcev, predloženih v kolikovanje, se morajo izpremeniti v stalne državne obveznice, ki bodo prinašale 3 % one obresti na leto in ki se morajo amortizirati v 15. letih od začetka proračunskega leta 1923/24 do dne 31. decembra 1937.«

Člen 24. pa določa : »Začasne priznanice za vsote, manjše od 1000.— K, se morajo izplačati za vsoto 25.000.000.— dinarjev tekom leta 1922/1923. Kolikor preostane teh neizplačanih priznanic, se izvrši njih končno izplačilo najkasneje do dne 31. decembra 1923.«

Člen 106 odreja : »Minister za socialno politiko se pooblašča, da sme uporabiti kot obratno glavnicico za dajanje pomoči glede prehrane kakor tudi za podpiranje in vzdrževanje dosedanjih in za otvarjanje novih prodajalnic konsumnih in poljedelskih zadrug, samoupravnih teles in za ustanavljanje državnih prodajalnic po členu 2., točki 1., zakona o pobijanju draginje življenskih potrebščin in brezvestne špekulacije z dne 30. decembra 1921. vsote obratne glavnicice, vrnjene v letu 1922/1923., ki jih je dajalo ministrstvo za prehrano in obnovo dežel posameznim organizacijam in napravam, v znesku do 20.000.000.— dinarjev, po odločbi ministrskega sveta.« — Če bo iz te moke kaj kruha, se bo še videlo.

Glede davkov je omeniti.

1.) Davek na poslovni promet. Tozadevni predpisi ostanejo neizpremenjeni, le glede notranje službe davčnih organov se je v tem oziru nekaj predručilo.

2.) Invalidski davek za l. 1922, odnosno za l. 1923 se je zvišal in znaša po čl. 118 :

Invalidski davek znaša :	Na odmerjeni neposredni davek všteti
dinarjev :	din
2.— do	20.—
6.— »	50.— »
12.— »	100.— »
24.— »	200.— »
37.— »	300.— »
62.— »	500.— »
87.— »	700.— »
125.— »	1000.— »
189.— »	1500.— »
260.— »	2000.— »
420.— »	3000.— »
600.— »	4000.— »
800.— »	5000.— »
1190.— »	7000.— »
1800.— »	10000.— »
2850.— »	15000.— »

Do in preko všteti 20.000.— dinarjev se plačuje 20 %.

Invalidski davek se plačuje tudi od davka na obresti hranilnih vlog in na podobne dohodke, od katerih se pobira davek na obresti z odbirkom.

Vendar pa se ta davek ne pobira od onih hranilnih vlog pri denarnih zavodih, katerih letne obresti ne znašajo več nego 100.— Din.

3.) Zemljiški, hišnorazredni

in hišnonajemniški davek. V tem oziru ni znatnih izprememb.

4.) Posebno pridobnino po II. poglavju zakona o osebnih davkih odmerjajo : a) za Kranjsko davčna administracija v Ljubljani b) za Štajersko in Koroško pa davčno okrajno oblastvo v Mariboru. Davčne prijave s predpisanimi prilogi, prizive zoper odmero ali razdelitev davka kakor tudi prijave o novoustanovljenih podjetjih se izročajo pri omenjenih oblastvih.

5.) Rentni davek. Odrezke izkaza C o rentnem davku pošiljajo davčni uradi neposredno davčnemu oblastvu, ki je pristojno za odmero pridobnine.

6.) Plačarina se ukinja z dne 1. januarja 1922.

Rok za pritožbe in prizive se skrajšuje od 30 dni na 15 dni.

Plačilni nalogi v dosedanjih oblikah se vročajo samo podjetjem, ki so zavezana javnemu polaganju računov.

Vsi zakoni in naredbe o neposrednih davkih in pribitkih, ki veljajo za Slovenijo, se uporabljajo tudi na ozemlju Prekmurja ; izvzet je le zemljiški davek, glede katerega morajo biti merodajni rezultati zemljiškega katastra v Prekmurju.

ZADRUŽNIŠTVO.

Poštnine proste so pisemske in denarne pošiljatve Saveza srpskih zemljoradničkih zadruga v Zagrebu in njegovih članic. Ministrstvo pošte in brzojava je to srbsko zadružno zvezo in njene zadruge oprostilo poštnih pristojbin zato, ker se je zveza združila z Glavnim savezom srpskih zemljoradničkih zadruga v Belgradu, ki uživa že iz predvojne dobe to prostost. Tako se dela »v preku« razlikata med srbskimi in nesrbskimi zadrugami, ker se enim odreja to,

kar se drugim zadrugam daje.

Zadružna zveza v Ljubljani je radi tega napravila predstavko na poljedelsko in na pošto ministrstvo, da se dovoli oprostitev poštnih pristojbin vsem zadrugam in njihovim zvezam. Pravičnost in enakost za vse !

Prvo dunajsko konsumno društvo. Najstarejša konsumna organizacija je bila ustanovljena na Dunaju kot uradniško društvo l. 1862. Po treh letih pa je bila spremenjena določba glede članstva in zadruga je postala

voditeljica dunajskega srednjega stanu. Do združitve z delavskimi konsumnimi društvi je bilo to društvo najmočnejše v Avstriji. Na Dunaju samem ima 42 poslovalnic, 2 v Klosterneuburgu. Ima tudi posebno skladišče za tekstilno blago in čevlje. V Otakringu ima poleg skladišč lilačilne naprave, pekarno, žgalnico, skladišče za olje, lastno tiskarno in mlin za začimbe. V Döblingu ima vinske kleti, v katerih se lahko vmesi 250.000 hl. Dalje ima društvo lastne zaloge oglja in posebni oddelek za drva. — Zadruga preskrbuje sedaj približno 100.000 gospodinjstev s 300.000 konsumenti. Promet je znašal v l. 1921. dve in pol milijardi kron. V prvem četrtletju 1922 pa je to vsoto že presegel. Društvo ima tudi oddelek za štedenje, pri katerem je bilo že koncem l. 1920. nad 500.000.000.— K vlog. — Društvo zaposluje blizu 1100 nameščencev, katerim se je izplačalo v enem mesecu 176 milijonov kron. Na davkih je društvo plačalo v l. 1921 9.500.000 K.

Mlekarska družba v Ljubljani je že s 16. avgustom povišala prodajne cene mleku na 14 K, z dostavo na dom 15 K na liter, dočim je ta družba kmetovalcem isti čas plačevala mleko nižje nego zadrugne mlekarne. Mlekarski oddelek Gospodarske zveze v Ljubljani je cene mleku povišal šele s 1. septembrom in sicer na 12 K za liter, z dostavo na dom 13 K. Kako to pride, da trgovska družba prodaja iste kakovosti mleko nad 15 % dražje nego ga prodaja zadrugno podjetje? Kmetom pa se plačuje 8 oz. največ 9 K za liter. Kdo dela draginjo?

Ljubljanski tržni nadzornik, ki bi bil moral nastopiti tukaj z vso strogostjo in bi bil tudi nastopil, ako se ne bi šlo ravno za trgovsko Mlekarsko družbo, kateri je izredno naklonjen, je skušal družbo opravičiti, češ da ima družba veliko dražjo režijo nego zadrugne mlekarne, kar je družba v stanu dokazati. Vemo, kako se take stvari dokazujejo.

Konsumenti in kmetje pa vidijo, kam bi prišli, ako bi taka Mlekarska družba dobila monopol na trgovino z mlekom, do katerega ji je hotel pomagati ljubljanski tržni nadzornik.

Vprašanje vojnega posojila je češkoslovaška republika vsaj deloma rešila na ta način, da so imejtelji vojnega posojila lahko podpisovali IV. drž. posojilo Češkoslovaške republike v gotovem razmerju z obveznicami vojnega posojila.

Zadragam, regulativnim posojilnicam in drugim občekoristnim ustanovam in korporacijam je bilo podpisovanje IV. drž. posojila dovoljeno na ta način, da so vplačale posojilo z vojnimi obveznicami in priplačale na vsakih 100 K nominalne vrednosti obveznic vojnega posojila 75 Kč. v gotovini. Za tako plačanih 175 Kč. je vsaka taka ustanova dobila za 150 Kč. novega IV. državnega posojila in sicer, 75 Kč. obveznic 5 %nega in 75 Kč. obveznic 6 %nega drž. posojila. Te obveznice državnega posojila se izžrebajo v 45. letih in sicer od 1. aprila 1935. do konca l. 1979.

Vse ostale osebe, bodisi fizične ali pravne, so imele pravico podpisovati državno posojilo na isti način, namreč da vplačajo na 100 K nominalnih obveznic vojnega posojila 75 Kč v gotovini, za kar so prejele istotako za 150 Kč novega državnega posojila. Samo obrestna mera teh obveznic je nižja in sicer je polovica 3 %nih, polovica 5 1/2 %nih obveznic drž. posojila.

Konečna rešitev vprašanja vojnega posojila se bo izvedla s posebnim zakonom, vendar pa tako, da sedanji imejtelji vojnega posojila v nobenem slučaju ne dobijo večjih ugodnosti kakor so jih dobili oni, ki so podpisali IV. drž. posojilo, na podlagi zakona od 24. junija 1920, čegar temeljne določbe smo zgoraj navedli. Pri nas za tako važna vprašanja nema vremena.

Stanje zadružnih zvez

I. Člani Glavnega zadružnega

	Glavni Savez Srpskih Zemljorad- ničkih Zadruga, Beograd	Zadružna zveza v Ljubljani	Savez Srpskih Zemljoradničkih Zadruga, Zagreb	Središnji Savez Hrvatskih seljač- kih zadruga, Zagreb	Hrvatsko-Sla- vonsko Gospo- darsko društvo, Zagreb	Zadružni Savez u Splitu
1. Ustanovno leto	1897	1899	1898	1918	1841 reorgan. 1907	1907
2. Namen zveze	O. R. N. Ro.	O. R. N.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. Ro.	O. R.
3. Število članov	1576	481	440	386	874	276
4. Število vpisanih deležev	6 060	37.280	3.440	2.115	8.547	2.684
5. Znesek deleža	400 —	10	100	100	100	500
6. Vsota vplačanih deležev	2.424.000	372 800	210.100	211.500	976.426	1.342.000
7. Jamstvo kolikokratno	10	5	20	10	10	5
8. Iznos jamstva	24.240.000	1.864.000	4.202.000	2.115.000	9.764.260	6.710.000
9. Stanje vlog pri Zvezi	39.926 706	270.157.707	5.727.298	11.944.050	—	45.956.686
10. Stanje kredita članov	19.050.179	114.608.843	6.880.000	4.951.950	12.105.882	21.606.006
11. Stanje izčrpanega kredita	—	—	—	9 003.928	40.045.000	—
12. Promet z blagom	72.000.000	—	6.658 571	76.620.216	291.271.426	—
13. Celokupni promet	675.316.516	1.744.583.492	273.579.830	287.180 975	1.230.482 577	—
14. Obrestna mera { za vloge	6%	4 1/2, 4 3/4 %	6%	5%	—	4 1/2, 5 1/2 %
{ za kredit	7%	5 1/2 %	8%	7 1/2 %	6%	6 in 7%

II. Zadružne zveze izven Glavnega zadružnega saveza.

	Gospodarska zveza Ljubljana	Savez Seljačkih Vjerselskih i Štedovnih za- druga u Bosni	Zveza delav- skih zadrug Maribor	Središnji Savez Jugoslavenskih Seljačkih za- druga Sarajevo	Hrvatsko Se- ljačko Gospo- darsko Društvo kao Glavna za- druga, Zagreb	Skupno stanje zvez
1. Ustanovno leto	1899 reor. 1904	1912	1920	1921	1921	
2. Namen zveze	Ro.	O. R. N. Ro.	O. R.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	
3. Število članov	2033	10	25			2.068
4. Število vpisanih deležev	22.392	242				22.634
5. Znesek deleža	2	10				—
6. Vsota vplačanih deležev	44.784	1.760				46.544
7. Jamstvo kolikokratno	9	50				—
8. Iznos jamstva	403.056	78.000				481.056
9. Stanje vlog pri zvezi	—	336.809				336.809
10. Stanje kredita članov	35.348.596	1.076.999				36.721.721
11. Stanje izčrpanega kredita	305.076.730	1.505.830				93.854.426
12. Promet z blagom	1.564.794.090	408.292				305.485.022
13. Celokupni promet	—	8.312.886				1.573.106.976
14. Obrestna mera { za vloge	7%	5%				
{ za kredit		6 in 7%				

Opomba. V vrsti „Namen zveze“ navedene črke označujejo: O = organizacija, R = revizija, N = de-
narna izravnavna, Ro = blagovni oddelek.

koncem leta 1921.

saveza SHS v Beogradu.

Hrvatsko-Slavonsko Gospodarsko društvo, Osijek	Savez Srpskih Zemljoradničkih zadruga u Sarajevu	Zadružna zveza v Celju	Savez Hrvatskih Seljačkih zadruga za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo	Zveza slovenskih zadruga, Ljubljana	Savez Srpskih Privrednih zadruga na Primorju, Dubrovnik	Skupno stanje zvez koncem leta 1921
1875 reorgan. 1911	1912	1883 reorgan. 1905	1919	1907	1904 reorgan. 1908	
O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. N.	O. R.	
442	161	158	102	75	66	4135 zadrug 905 oseb
1.435	3.003	18.959	856	3.282	94	87.755
50 in 200	100	10	100	10	50	56,977.090
145.790	300.300	189.590	85.600	32.820	4.300	6,295.226
2 in 10 kratno	20	2	10	5	3	—
662.300	6,003.000	379.180	2,275.132	164.100	—	—
144.565	4,493.396	30,698.154	4,398.565	20,299.170	—	481,437.263
3,764.248	5,906.410	16,023.575	4,816.960	2,922.145	—	212,217.823
16,279.837	11,669.603	—	4,816.960	—	—	81,815.328
28,510.841	33,098.753	14,099.008	7,180.741	—	—	529,439.556
156,327.640	248,581.335	364,047.860	18,756.998	133,135.177	—	5,131,992.400
5%	7%	4 1/2 in 5%	5%	3 1/2%	—	—
8%	9%	5 1/2, 6, 6 1/2%	10%	5 1/4%	—	—

III. Skupno stanje zvez v kraljevini SHS.

Število zvez	17
a) zadrug	4.262
b) društev	10
c) pojedinih oseb	2.836
d) skupno	7.108
Število vpisanih deležev	110.389
Svota vplačanih deležev	6,341.770
Znesek jamstva	57,458.146
Stanje vlog	481,774.072
Stanje kreditov	248,939.544
Stanje kredita, ki so ga zveze izčrpale	175,669.754
Promet z blagom	834,924.578
Celokupni promet	6.705,099.376

GOSPODARSTVO.

Akcija za izboljšanje naše valute. Dušan Plavšič, pomočnik finanč. ministra, ki je kot strokovnjak dobil težko in važno nalogo pri finančnem ministrstvu, da uredi promet z devizami in valutami, je imel s trgovskimi in industrijskimi krogi najprej v Zagrebu, potem pa pri trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani zelo važne konference. Razvijal je svoj program, kako namerava izboljšati našo valuto. Pokazal je, kje so glavni vzroki, ki so dosedaj našo valuto upropaščali, tako da je dosledno padala. Najvažnejše iz njegovega govora prinesemo v prihodnji številki Narodnega Gospodarja. Za danes omenimo samo to, da je obljubil, da dvigne našo krono na curiški borzi najprej do 2 santimov, potem pa stopnjema, tako da gospodarstvo ne bo vsled tega preveč trpelo, do take višine, da bo dinar enak češki kroni t. j. 18 santimov. S tem da je prvi del svoje obljube že dejansko izvršil, ker danes notira na curiški borzi naša krona že nad 2 santima in pa s svojim načinom, da zna za svoj program pridobiti široke finančne in trgovske kroge, je zaupanje v našo valuto silno zrastle in je pričakovati nadaljnjega porasta naše valute do obljubljene višine, ki jo ima češka krona.

Rezultati naše žetve. Po podatkih komisij, ki jih je poljedelsko ministrstvo poslalo po državi v svrhu čim točneje ugotovitve uspehov letošnje žetve, je izdalo poljedelsko ministrstvo sledečo cenitev naše žetve: pšenica 118.000 vagonov, ječmen 26.014, oves 31.394, rž 11.278 in koruze 247.763 vagonov. V teh številkah podatki pasivnih pokrajin niso zapopadeni. Potreba v celi državi znaša: pšenice 103.894 vagonov, ječmena

17.455, ovsa 23.985, rži 2418, koruze 181.137 vagonov. Preostanek letošnje žetve za izvoz bi torej znašal: pšenice 14.323 vagonov, ječmena 8559, ovsa 7609 rži 8869 in koruze 66.626 vagonov. K temu pride še preostanek lanske žetve, in sicer najmanj 12.800 vagonov pšenice ter 38.185 vagonov koruze. Naša država bo imela torej vsaj 150.000 vagonov žitaric za izvoz.

Radi nevzdržnih prometnih razmer je sklicala Zveza industrijcev dne 6. oktobra v Ljubljani manifestacijsko zborovanje o našem železniškem prometu. Slika našega prometa, katero je podal v izčrpnem referatu inženir Milan Šuklje, je tako žalostna, da se samo čudimo, da minister saobračaja, ki je za to stanje prometa odgovoren, sedi še na ministrskem stolu, ne pa tam, kamor bi spadal. Zborovanje je sklenilo dolge resolucije, o katerih uspehu pa pri nespremenjenem režimu upravičeno dvomimo. Vsled neurejenega prometa silno trpi gospodarstvo zlasti v Sloveniji. Občutno so prizadete tudi zadruge. Tako ima n. pr. Želbljarska in železobrotna zadruga v Kropi pripravljenega 10 vagonov blaga, ki ga vsled prometnih omejitev ne more odposlati.

Tarifni odbor je imenovan pri prometnem ministrstvu. V odboru je zastopano kmetijstvo z 8 zastopniki, med temi tudi zadružništvo. Industrija pa se pritožuje, ker so ji dali samo 1 zastopnika, dočim jih imajo trgovci 7. — Naloga tarifnega odbora je, dajati strokovna mnenja in nasvete v tarifnih zadevah za tovarni promet, zlasti nasvete za spremembe tovarnih tarifov. Šteje pa tarifni odbor 16 članov.

